

dukları da Sakız gibi zengin gelir kaynaklı adalara baskınlar yaptılar. Osmanlı Devleti idarî yönden kolaylık sağlamak için bazı düzenlemelerde bulundu.

Gelibolu XIX. yüzyıla kadar merkez olma özelliğini korudu. Tanzimat'tan sonra ise sürekli yeni düzenlemelere sahne oldu. Bu sırada Biga merkez olmak üzere Rodos, Midilli, Sakız ve İstanköy adaları eyalete dahil bulunuyordu. Ayrıca bir ara Kıbrıs adası da eyalete bağlandı, Biga sancağı da Hüdâvendigâr'a nakledildi. Eyalet, 1876'da Sakız ve Rodos en önemli merkez olmak üzere Bozcaada, Limni, Midilli, İmroz, İstanköy ve Meis'ten meydana geliyordu. Bu adalar genellikle gemilerin işesini temin bakımından büyük faydalar sağlamakta ve bir deniz menzili görevi üstlenmekteydiler. Sakız adasında kurulan gemi tamir merkezinde çeşitli boydaki gemiler kalafata çekiliyordu. Sonradan Oniki Ada diye adlandırılan Rodos ve civarındakiler ise stratejik önem taşıyorlardı.

Osmanlılar diğer yerlerdeki sürgün siyasetini bu adalarda uygulamadıkları gibi yerli Ortodoks halkı dinî âyinlerinde serbest bıraktılar, kilise ve manastırlarına da dokunmadılar. Batı kaynaklarında yer alan, adaların tenhalaştırıldığı iddiasına karşılık belirli bir koruma siyasetinin uygulandığı, tetkike açılan arşiv kaynaklarından anlaşılmaktadır. Adaların büyük bir çoğunluğunda kadılar görev yaparlardı. İskelelerde ise âmil veya eminler bulunurdu. Bunlar iskelelere uğrayan gemilerin vergi vermeden kaçmalarını engellemeye çalışırlar ve gümrük vergilerini toplarlardı. Ayrıca buralardaki kaleler her zaman güçlü tutulur, asker ve muhafız bakımından desteklenirdi. Türkçe bilmeyenler için tercümanlar hizmete hazır bulunurdu. Ticaret hacmi geniş ada ve iskelelerde konsolos bulundurmak isteyen Batı ülkeleri için Osmanlı Devleti izin vermekte güçlük çıkarmazdı.

XIX. yüzyılda adalarda çoğalan nüfusun beslenmesi için buraların mahsulü yetersiz kalınca ada sâkinlerinin büyük bir kısmı Anadolu topraklarına göç etti. Yunan bağımsızlık hareketi adalarda etkili olmadı. Mahallî bir iki hadise dışında Ortodokslar arasında, Katolik mezhebine mensup Avrupalı korsanlara karşı kendilerini koruyan Osmanlı Devleti'nden herhangi bir ayrılma hareketi görülmedi. Adalar ahalisi, Anadolu içlerinden gelen tahıl vb. ziraat ürünlerinin Avrupa pazarlarına satılmasında aracılık yapar-

rak zenginleştiler. Çoğu Barok ve Aydınlanma dönemlerinde Avrupa üniversitelerine gidip tahsil gördüler. İstanbul'a gelenlerin sayısı ise azdı. Sakız adasından gelip İstanbul'a yerleşenler ada ürünlerini tanıttılar. Ada menşeli Ortodokslar İstanbul folklorunda özel bir yer tutmaktadır. Katolik mezhebini benimseyenler arasında İzmir'e yerleşmeyi seçenlerin sayısı da bir hayli fazlaydı. Akdeniz ticaret tarihinde özel bir yer tutan esir ticareti bu adalarda oldukça canlı idi.

1908'de Rodos, Midilli, Sakız ve Limni'yi içine alan Cezâyir-i Bahr-i Sefid, Balkan Harbi mağlûbiyeti ve arkasından gelen I. Dünya Savaşı bozgunu üzerine dağıldı. Bu sırada Oniki Ada ile Çanakkale Boğazı önlerinde bulunan İmroz (Gökçeada) ve Bozcaada Osmanlılar'ın elinden çıkmıştı. Lozan Barış Konferansı'nda çetin görüşmelere sebep olan bu adalar daha sonra Türkiye'ye bırakıldı. İçinde yaşayan Ortodoks mezhebine mensup ahalî ise mübadele dışında tutuldu.

BİBLİYOGRAFYA :

Salnâme-i Vilâyet-i Bahr-i Sefid (1287); *Salnâme, Cezâyir-i Bahr-i Sefid Vilâyetine Mahsûsdur* (1310); Pîrî Reis, *Kitâb-ı Bahriye* (nşr. Ali Haydar Alpagut — Fevzi Kurtoglu), Ankara 1935; Lutfî Paşa, *Âsafnâme*, İstanbul 1326, s. 21; Ayn Ali, *Kavânin-i Âl-i Osmân*, s. 20-21; Süleyman Fâik, *Rehber-i Deryâ, Kısm-ı Evvel: Sevâhilde Cezâyir-i Bahr-i Sefid'in Ta'rifatını Havidir*, İstanbul 1299; L. Bonelli, "Il trattato turco-veneto del 1540", *Centenario della nascita di Michele Amari*, Palermo 1910, III, 332-363; Uzunçarşılı, *Merkez-Bahriye*, s. 420-422; Apostolos E. Vacalopoulos, *The Greek Nation 1453-1669*, New Jersey 1977, s. 70-99; W. Brice v.dğr., *The Aegean Sea-chart of Mehmed Reis Ibn Menemenli A. D. 1590/1*, Manchester 1977; İ. Metin Kunt, *Sancaktan Eyâlete (1550-1650)*, İstanbul 1978, s. 133-149; Tuncer Baykara, *Anadolu'nun Tarihî Coğrafyasına Giriş I: Anadolu'nun İdarî Taksimatı*, Ankara 1988, s. 103, 116, 127, 133, 138; Şerafettin Turan, "XVII. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğunun İdarî Taksimatı (h. 1041/ m. 1631-32) Tarihli Bir İdarî Taksimat Defteri", *Atatürk Üniversitesi 1961 Yıllığı*, Erzurum 1962, s. 201-232; a.mlf., "Rodos ve 12 Ada'nın Türk Hâkimiyetinden Çıkışı", *TTK Belleten*, XXIX/113 (1965), s. 77-119; Fazla Akbal, "1831 Tarihinde Osmanlı İmparatorluğunda İdarî Taksimat ve Nüfus", a.e., XV/60 (1951), s. 617-628; İlhan Şahin, "Tîmâr Sistemi Hakkında Bir Risâle", *TD*, XXXII (1979), s. 921; Mahmut H. Şakiroğlu, "II. Selim'in Venedik Cumhuriyeti'ne Verdiği 1567 ve 1573 Tarihli Ahidnâmeler", *Erdem*, II/5, Ankara 1986, s. 527-553; İsmet Parmaksızoğlu, "Kaptan Paşa", *İA*, VI, 206-210; C. F. Beckingham, "Djaza'ir-i Bahr-i Safid", *El²* (İng.), II, 521-522; Halil İnalcık, "Eyâlet", a.e., II, 722-723; S. Özbaran, "Kâpudan Paşa", a.e., IV, 571-572.

MAHMUT H. ŞAKIROĞLU

CEZAYİRLİ GAZİ HASAN PAŞA

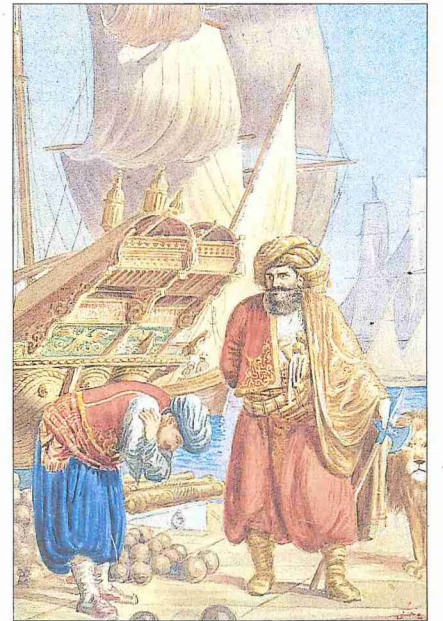
(ö. 1204/1790)

Osmanlı kaptan-ı deryâsı
ve sadrazamı.

"Palabıyık" lakabı ile de anılır. Aslen Kafkasyalı olduğu tahmin edilmektedir. Küçük yaşta İran sınırında esir alınarak Hacı Osman Ağa adlı Tekirdağlı bir tüccara satıldı ve onun çocukları ile birlikte yetişti. Bir müddet sonra âzat edildi ve ticaret maksadıyla Tekirdağ'dan uzaklaştı. Osmanlı-Rus ve Avusturya savaşının devam ettiği 1738'de Yeniçeri Ocağı'na kaydoldu ve bazı muharebelere katılarak Belgrad'ın kuşatılması sırasında gayret ve cesaretini ispatladı. Daha sonra Tekirdağ'a dönerek eski efendisinin kızı ile evlendi.

Hasan Paşa, yiğitlerinin şöhretini duyduğu Cezayir'e gitmek için yola çıktığında, gemisini yabancı bir gemiye rampa ederek ele geçirdi ve bu gemiyle Cezayir'e vardı. Cesareti Cezayir dayısı tarafından takdir edildiğinden, zaptettiği gemi kendisine bırakıldığı gibi, işletmek üzere bir kahvehane ve bir süre sonra Tilimsân sancak beyliği verildi. Fakat şöhretiyle birlikte muhalifleri de artınca Cezayir'de fazla tutunamadı, İspanya ve Napoli üzerinden İstanbul'a geldi. Bu sı-

Cezayirli Gazi Hasan Paşa'yı tasvir eden yağlı boya bir tablo (Hasan Hüsnü Tenguş Albümü, İstanbul Deniz Müzesi, nr. 578)

rada Cezayir beylerbeyinin, Tilimsân hazinesinden para alarak kaçtığını İstanbul'a bildirmesinden dolayı bir süre tutuklanarak malları müsadere edildiye de bunun bir iftira olduğunun anlaşılması üzerine serbest bırakıldı.

1761 Nisanında kalyon kaptanı olarak Osmanlı donanmasına giren Hasan Paşa 1762'de riyâle, 1766'da patrona ve bir yıl sonra da kapudane rütbesine kadar yükseldi. Ertesi yıl başlayan Osmanlı-Rus savaşı (1768-1774) sebebiyle Rus donanması İngilizler'in yardımı ile Ege denizine kadar gelerek Osmanlı donanması ile mücadeleye girmiş, ancak hiçbir taraf kesin bir galibiyet elde edememişti. Fakat Koyun Adaları mevkiinde cereyan eden ikinci muharebe Hasan Paşa ile Rus Amiralisi Spiridof'u karşı karşıya getirdi. Burada meydana gelen şiddetli çarpışmalar sonunda her ikisinin kalyonları battı. Bu sırada yaralanıp denize atlayan Hasan Paşa gönderilen bir kayak ile kurtarıldı. Daha sonra her iki taraf muharebeye ara verdi, fakat manevraya müsait olmayan Çeşme Limanı'na giren Osmanlı donanması Ruslar'ın gönderdiği ateş gemileriyle 6 Temmuz 1770'te imha edildi. Bunun üzerine Çanakkale Boğazı'na kadar gelerek durumu hükümete bildiren Hasan Paşa beylerbeyi rütbesiyle mükâfatlandırıldı.

Ruslar Çeşme faciasından sonra 10 Temmuz 1770'te Limni adasını işgale ve kaleyi tazyike başlayınca Hasan Paşa derhal teşebbüse geçilmesini istedi. Bunun üzerine 3000 kişiyle yardıma gidilmesi kararlaştırıldıysa da gereken kuvvet sağlanamadı. Buna rağmen kendisi bir fedai kafilesiyle hareketle geçerek gizlice adaya çıktı ve düşmek üzere olan kaleyi kurtardığı gibi zayıflık verdirmek suretiyle Ruslar'ı adadan uzaklaştırmayı başardı. Bu teşebbüsünden dolayı 1770 Kasımında gazi unvanı verildiği gibi vezirlik rütbesiyle de kaptan-ı deryâ tayin edildi; bu arada Boğaz seraskerliği de kendisine verildi. Fakat III. Mustafa'nın ölümü üzerine kaptan-ı deryâlıktan uzaklaştırıldı ve 1773 Aralıkta Anadolu valiliği pâyesiyile Rusçuk seraskerliğine tayin edildi.

Küçük Kaynarca Antlaşması'nın imzalanmasından sonra ikinci defa kaptan-ı deryâlığa getirilen Hasan Paşa, on beş yıl gibi uzun bir süre bu mevkiye kalmasının yanı sıra Sultan I. Abdülhamid üzerindeki tesiri sebebiyle devlet idaresinde de nüfuz sahibi oldu. Bu memuriyeti sırasında, uzun yıllar devam eden

muharebeler yüzünden zayıflayan devlet otoritesini iade için 1776'da Suriye'de Şeyh Tâhir Ömer'i te'dib ederek asayiş sağlarken 1779'da Mora'daki Arnautlar'ı da itaat altına aldı. Bu hizmetinden dolayı 1779 Kasımında Mora kendisine muhassıllık olarak verildi. Daha sonra Fransızlar'ın da teşvikiyle Mısır'ın istiklâli için faaliyetlerde bulunan Murad ve İbrâhim beylere karşı Haziran 1786'da harekete geçti ve bir buçuk yıl zarfında onları birçok defa mağlûp etti. Fakat Rusya ve Avusturya savaşının çıkması üzerine âsi beyleri ortadan kaldıramadan İstanbul'a çağırıldı.

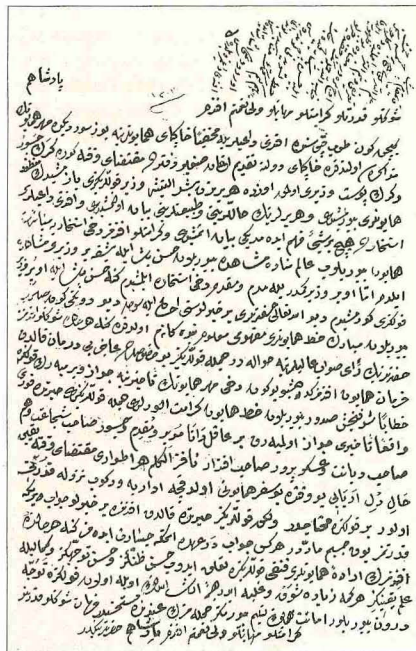
1787 Ağustosunda Osmanlı Devleti ile Rusya ve Avusturya arasında başlayan muharebelerde Rus cephesine memur edilen Hasan Paşa muhasara altına alınan Özi Kalesi'ne yardım maksadıyla harekete geçtiyse de olumlu bir sonuç elde edemedi. Ayrıca maiyetindeki donanma ciddi bir şekilde zayıflıyordu. Buna karşılık Ağustos 1788'de yapılan Yılan Adası Muharebesi'nde Rus donanmasını mağlûp etmekle birlikte Özi'nin düşmesine engel olamadı. Ruslar'ın Özi Kalesi'ni ele geçirmesi Hasan Paşa'nın itibarını sarsarken İstanbul'daki muhaliflerinin aleyhteki faaliyetlerine de zemin hazırladı. Ancak azline dair yapılan bazı

teşebbüslere rağmen Sadrazam Koca Yüsuf Paşa sayesinde mevkiini muhafaza etti. Fakat Özi'nin düşmesi üzerine I. Abdülhamid üzüntüsünden vefat edince yerine geçen III. Selim, Hasan Paşa'yı Anadolu valiliği ve İsmail Kalesi seraskerliğiyle görevlendirerek 20 Nisan 1789'da kaptan-ı deryâlıktan uzaklaştırdı. Bu azlin, III. Selim şehzade iken onu tahta çıkarmak maksadıyla Sadrazam Halil Hamid Paşa tarafından 1785'te girilen teşebbüsü Hasan Paşa'nın I. Abdülhamid'e ihbar etmesinden ileri geldiği iddia edilmekteyse de kendisinin kısa bir süre sonra sadârete tayini bu iddianın doğruluğu konusunda şüphe uyandırmaktadır.

Serasker olarak Ruslar'ı İsmail Kalesi önünde mağlûp eden ve kaleyi muhasaradan kurtaran Hasan Paşa, Fokşan ve Boza bozgunları (1 Ağustos ve 22 Eylül 1789) üzerine azledilen Kethüdâ (Cenaze) Hasan Paşa'nın yerine 3 Aralık 1789'da sadrazam ve serdâr-ı ekrem tayin edildi. Gazi Hasan Paşa İsmail Kalesi'nden ordu merkezi olan Şumnu karargâhına gelir gelmez önce inzibatı temin için, Akkırman Kalesi'ni savaştan Ruslar'a veren Tayfur Paşa'yı idam ettirdi ve savaşlarda ihmali görülenleri şiddetle cezalandırdı. Çünkü III. Selim gizlice gönderdiği bir yazı ile harbin cereyanı üzerinde tam bir serbestliğe sahip olduğunu ve kendisine hiçbir şekilde müdahale edilmeyeceğini bildirmişti. Üç ay yirmi sekiz gün süren sadrazamlığı sürekli cephede geçen Hasan Paşa, denizde ve karada pek çok başarı elde etmekle birlikte tedhiş derecesine varan şiddetinden dolayı çok tenkit edilmiştir. 14 Receb 1204'te (30 Mart 1790) Şumnu'da seksen yaşını geçmiş olarak vefat etti ve aynı yerde yaptırmış olduğu Bektaşî Tekkesi'ne defnedildi.

Devlete sadık, gayretli ve sözünü esirgemeyen bir kişi olan Cezayirli Gazi Hasan Paşa, Çeşme faciasından sonra mahvolan Osmanlı donanmasını yeniden teşkil ederken bütün masraflarını kendisi karşılayarak Tersane meydanında yaptırdığı kışla ile kalyoncu neferlerini de itaat altına almıştır. I. Abdülhamid'in güvenini kazanmış, ayrıca Kapı Kethüdâsı Koca Yüsuf Paşa'yı sadrazam tayin ettirmek suretiyle nüfuzunu biraz daha arttırmıştır. Tahminlerin aksine vefatından sonra ancak 4000 kese kadar servetinin olduğu anlaşılmıştır. Hanımına ait Öküz Limanı'ndaki yalıdan başka Kasımpaşa'da bir konağı olan Hasan Paşa

Cezayirli Gazi Hasan Paşa'ya sadâretin tevcih edilmesine dair bir belge (BA, HH, nr. 11.754)

mal varlığını devlet işleri ve hayır eserleri için harcamıştır. Tersane'deki Kalıyoncu Kışlası ve Camii'nden başka Vize'de cami, hamam ve çeşmelerle Çanakale ve Şumnu'da tekke; bugün Truva harabelerinin bulunduğu yerde bir hisar; Midilli, İstanköy, Sakız, Limni ve Rodos gibi yerlerde de çeşmeler inşa ettirmiştir.

I. Abdülhamid devri âlimlerinden Çâkerî-i Yemenî, Hasan Paşa'nın savaşları ve bazı isyanları bastırmasıyla ilgili olarak *Gazavât-ı Gazi Hasan Paşa* adıyla bir eser kaleme almıştır (bk. bibl.).

BİBLİYOGRAFYA:

BA, *HH*, nr. 10.747, 11.754; Çâkerî, *Gazavât-ı Gazi Hasan Paşa*, Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 2419/1; Râmîzpaşazâde Mehmed İzzet, *Harîta-i Kapûdânân-ı Deryâ*, İstanbul 1285, s. 104; Cevdet, *Târih*, IV, 47-51, 253-254, 274-279; *Sicill-i Osmânî*, II, 159-160; Fevzi Kurtoglu, 1768-1774 *Türk-Rus Harbinde Akdeniz Harekâtı ve Cezayirli Gazi Hasan Paşa*, İstanbul 1942; *TCYK*, s. 141-142; Danişmend, *Kronoloji*, IV, 48-51, 67-70, 486-488, 582-583, 600; Kemal Beydilli, 1790 *Osmanlı-Prusya İttifâkı: Meydana Gelişi-Tahlili-Tatbiki*, İstanbul 1984, s. 29, 53, 55, 59, 60, 150; İ. Hakkı Uzunçarşılı, "Cezayirli Gazi Hasan Paşa'ya Dair", *TM*, VII-VIII/1 (1942), s. 17-40; a.m.f., "Hasan Paşa", *İA*, V/1, s. 319-323; Manfred Korfmann, "Troy: Topography and Navigation", *Troy and The Trojan War* (Ed. Machteld J. Mellink), Bryn Mawr 1986, s. 3-4; J. H. Mordtman — [E. Kuran], "Djezâ'irli Ghâzi Hasan Paşa", *EI*² (İng.), II, 533-534.

MAHİR AYDIN

CEZAYİRLİ HÜSEYİN PAŞA

(1765-1838)

Son Cezayir dayısı ve beylerbeyi.

Denizli'de doğdu, aslen Aydınlıdır. Kardeşiyle Cezayir'e gidip önce balıkçılık yaptı, sonra Cezayir askerî ocağına girdi. Burada kısa zamanda nüfuz ve şöhret kazanarak "hâcetü'l-hayl" (haraların ve atların nâzını) mevkiine yükseldi. Dayı Ali Paşa valiliğinin altıncı ayında vebadan ölünce Cezayir Ocağı tarafından dayılığa getirildi (1818). İstanbul'dan kendisine beylerbeyilik fermanıyla kılıç ve kaftan gönderildi. İyilik sever ve âdil bir kimse olarak tanınan Hüseyin Paşa işe genel af ilân etmekle başladı ve selefinin aldığı bazı şiddetli tedbirleri kaldırdı. Bununla beraber iki defa yeniçerilerin suikastine mâruz kaldı. Hayatını emniyete almak için bir muhafız kıtasının himayesinde müstahkem bir saray olan Kasba'ya çekildi.

Hüseyin Paşa'nın dayı olduğu dönemde Cezayir eyaletinde birtakım karışık

lıklar mevcuttu, şark ve garp vilâyetlerinde bazı kabileler Türkler'e karşı isyan halindeydiler. Türk hâkimiyetini yeniden kurmaya çalışan Hüseyin Paşa, Kostantîne ve Oran beylerinin yardımı ve Arap Ağası Yahyâ Ağa'nın askerî maharet ve kabiliyeti sayesinde isyanları bastırdı. 1826'da şark, 1828'de garp toprakları huzur ve sükûna kavuştu. Bir taraftan da 1821-1827 yılları arasında Mora isyanı dolayısıyla Yunanlılar'a karşı savaşan Osmanlı Devleti safında yer aldı. Bir donanma göndererek devlete olan bağlılığını gösterdi. Fakat 1827'de Navarin'de Osmanlı donanması ile birlikte Cezayir donanması da Batılı büyük devletler tarafından yıkıldı.

Öte yandan Avrupalılar'a karşı sert bir siyaset güden Hüseyin Paşa, Aix-la-Chapelle Kongresi'nde korsanlığın ilgasına dair verilen karara katılmadı. Buna karşı Fransız ve İngilizler 1819'da ortaklaşa bir deniz gösterisi yaptılarsa da herhangi bir sonuç alamadılar. İngiliz konsolosunun sınır dışı edilmesi üzerine durum daha da gerginleşti. İngiltere'nin istediği tazminat konusunda yapılan ve bir sonuç elde edilemeyen görüşmelerden sonra İngiliz donanması 12-29 Temmuz 1824 tarihleri arasında Cezayir şehrini topa tuttu. Ancak şehirde önemli hasar meydana gelmedi; bu husus Cezayirli'lerin Avrupa devletlerine karşı mücadelesini daha da arttırdı.

Cezayir beyliğiyle Fransa arasında Di-rectoire devrinde beri süregelen bir alacak davası vardı. O zamanki Cezayir dayısı Fransa'ya borç olarak bir miktar hububat ve para vermiş ve alacağını iki yahudi tüccara (Busnach ve Bacri) havale etmişti. Hüseyin Paşa Bacri'den, mercan rüşûmundan dolayı Cezayir hükûmetine birikmiş borcunu istediğinde, o da Fransa'dan alacaklarını ileri sürerek, dayıya Fransa kralına mektup yazdırdı. Hüseyin Paşa'nın Fransa kralına gönderdiği üç mektuba cevap gelmedi. Bu durum Fransa'nın Cezayir konsolosu Deval ile Hüseyin Paşa arasında ihtilâfa sebep oldu. 29 Nisan 1827'de bir bayram arefesinde yaptıkları görüşme sırasında Deval'in verdiği cevaba çok hiddetlenen Hüseyin Paşa'nın elindeki yelpaze ile Deval'e vurması hadisesi büyütülerek Fransa'ya hakaret sayıldı. Aslında bu bir bahaneydi; esas sebep Fransa'nın Cezayir'deki iktisadî menfaatlerini arttırmak arzusuuydu. Bunun üzerine Fransa Cezayir'i abluka altına aldı (1827-1830). Hüseyin Paşa muhtemelen İngiltere'nin desteği-

ne güvenerek hiçbir anlaşmaya yanaşmadı ve teklifleri reddetti. Müzakere flaması taşıdığı halde 30 Temmuz 1829'da Provence gemisinin Cezayir bataryaları tarafından topa tutulmasını bilmezlikten geldi.

Hüseyin Paşa'nın hareketi Fransa'nın İstanbul büyükelçisi tarafından Bâbüâli'ye bildirildiği gibi anlaşmazlığın halli için Fransız hükûmeti Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa'dan arabuluculuk yapmasını istedi. Bunun üzerine Bâbüâli önce eski Cezayir müftüsü Halil Efendi'yi İzmir'den İstanbul'a çağırıp arabuluculuk tâlimatı ile Cezayir'e gönderdi. İngiliz elçisi ise Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa'nın bazı kabilelerle Cezayir'e hücum etmek üzere olduğunu bildirerek Bâbüâli'yi telâşlandırdı. Fransa elçisi merkezden özel bir memur gönderilmesinde ısrar edince bu defa Tâhir Paşa görevlendirildi. Fakat Hüseyin Paşa'nın sert tutumu dolayısıyla Fransa siyasetini değiştirdi ve 31 Ocak 1830'da Cezayir seferine karar vererek donanma hazırlığına girişti. Bu sırada Tâhir Paşa beş maddelik bir tâlimatla Marsilya'ya vardıysa da hiçbir sonuç alamadan geri dönmek zorunda kaldı. Fransız donanması 14 Haziran 1830'da Sîdî Ferrûh'a asker çıkardı. Sadece kendi kuvvetlerine dayanmak durumunda kalan ve daha önce öldürttüğü en iyi kumandanı Yahyâ Ağa'dan mahrum bulunan Hüseyin Paşa uzun süre mukavemet edemedi. Damadı olan kumandanı İbrâhim Ağa da başarı gösteremedi. İmparator Kalesi'nin 4 Temmuz'da zaptı üzerine Fransız General Bourmont'un şartlarını kabul etmek zorunda kaldı (5 Temmuz 1830).

İşgal anlaşmasının 2 ve 3. maddelerine göre Hüseyin Paşa şahsî mallarını muhafaza edebilecek ve istediği yere gidebilecekti. Buna rağmen Malta'ya gitmesi önlediği için Napoli'ye götürülmesini istedi ve 9 Ağustos 1830'da oraya vardı. Kısa süre sonra Livorno'ya geçti. Buradan Cezayir ile devamlı ilişki içinde bulunan yahudi tüccarları vasıtasıyla Cezayir'de Fransızlar'dan hoşnut olmayanlar ve kabile reisleriyle temas kurmaya çalıştı, fakat umduğu sonucu alamadı. 1831'de maaş tahsisi ve emlâkinin iadesi için Paris'e gitti. Paris'te itibar gördüyse de tasarılarından haberdar olan Fransız hükûmetinden bir şey elde edemedi. Livorno'ya dönünce tahriklerini yine sürdürdü. Daha sonra sıkı bir gözetim altında olduğunu hissedererek buradan İskenderiye'ye gitti ve orada öldü.